

UZASADNIENIE do zarządzenia
Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Katowicach
z dnia 22 lutego 2018r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000
Źródła Rajeczniczy PLH240033

Zgodnie z art. 28 ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2016 r. poz. 2134 z późn. zm.) dla obszaru Natura 2000 regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia, w drodze aktu prawa miejscowego, w formie zarządzenia, plan zadań ochronnych, kierując się koniecznością utrzymania i przywracania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt dla których ochrony utworzono obszar Natura 2000.

Decyzją Komisji Europejskiej 2011/64/WE z 10 stycznia 2011r. obszar Źródła Rajeczniczy PLH240033 został zatwierdzony i uznany jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty.

Zgodnie ze Standardowym Formularzem Danych opracowanym w październiku 2008r. (zaktualizowanym w lutym 2017r.) obszar Natura 2000 Źródła Rajeczniczy PLH240033 został wyznaczony dla ochrony:

- siedliska przyrodniczego:
 - *91E0 łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródłiskowe),
- gatunku rośliny:
 - *2109 warzucha polska (*Cochlearia polonica*).

Projekt zarządzenia w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Źródła Rajeczniczy PLH240033 został przygotowany zgodnie z art. 28 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody oraz rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. z 2010 r. Nr 34 poz. 186 z późn. zm.).

W granicach obszaru Natura 2000 Źródła Rajeczniczy PLH240033 znajduje się krajowa forma ochrony przyrody w postaci rezerwatu przyrody „Kępiną”. Rezerwat ten nie ma planu ochrony. Dla tego rezerwatu zarządzeniem Nr 30/2014 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Katowicach z dnia 4 września 2014r. ustanowiono zadania ochronne. Ponieważ dokument ten nie uwzględnia zakresu, o którym mowa w art. 28 ust. 10, nie zachodzą przesłanki do wyłączenia całości lub części obszaru Natura 2000 ze sporządzania planu zadań ochronnych, określone w art. 28 ust. 11 pkt 2 i 3 ustawy o ochronie przyrody. Przedmiotowy obszar położony jest w granicach administracyjnych Nadleśnictwa Koniecpol, które realizuje gospodarkę leśną w oparciu o Plan Urządzenia Lasu na lata 2015 – 2024, który nie uwzględnia zakresu, o którym mowa w art. 28 ust. 10 ustawy o ochronie przyrody. Nie ma zatem podstaw do zastosowania art. 28 ust. 11 pkt 3a ustawy o ochronie przyrody i wyłączenia gruntów leśnych Skarbu Państwa z zakresu opracowania planu zadań ochronnych.

Plan zadań ochronnych będący przedmiotem niniejszego zarządzenia, został przygotowany z uwzględnieniem zapisów Standardowego Formularza Danych dla przedmiotowego obszaru oraz wszystkich dostępnych danych i materiałów, a w szczególności opracowania:

- Kulpiński K., Tyc A., Salasa-Orpynch A. Aerdo Group. 2016. Występowanie, ocena stanu ochrony, zagrożenia i monitoring siedlisk i gatunków leśnych na obszarze sieci Natura 2000: Źródła Rajeczniczy, z uwzględnieniem terenów przyległych. Czeladź.
- Graboś A. 2016. Raport z badań warzuchy polskiej (*Cochlearia polonica*). Monitorowane obszary Natura 2000. Źródła Rajeczniczy (PLH240033). Wykonany w ramach „Monitoring gatunków i siedlisk

przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000 w latach 2015-2018 w zakresie gatunków roślin”.

Zapisy planu zadań ochronnych sformułowano z uwzględnieniem następujących ustaleń dotyczących stanu ochrony siedliska przyrodniczego i gatunku, dokonanych na podstawie dostępnych danych, w tym ww. ekspertyzy.

Potwierdzono występowanie w stanie kwalifikującym do uznania za przedmioty ochrony w obszarze Natura 2000:

- siedliska przyrodniczego:
 - *91E0 łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnion glutinoso-incanae*, olsy źródłiskowe),
- gatunku rośliny:
 - *2109 warzucha polska (*Cochlearia polonica*).

Mając na względzie uwarunkowania formalne i merytoryczne w Planie Zadań Ochronnych wskazano zidentyfikowane podczas prac nad planem:

1. Zagrożenia dla zachowania właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony, przy czym:

- dla siedliska *91E0 łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnion glutinoso-incanae*, olsy źródłiskowe) zagrożenia określono na podstawie faktycznego stanu siedliska, a także obecnych tendencji w prowadzeniu gospodarki leśnej. Podczas analizy czynników powodujących lub mogących stanowić potencjalne zagrożenie dla zachowania siedliska we właściwym stanie ochrony, zidentyfikowano zagrożenia istniejące. Nasilenie się wskazanych w Zarządzeniu (zał. 3 do Zarządzenia) czynników może przyczynić się do pogorszenia stanu ochrony siedliska w obszarze Natura 2000. Jako zagrożenia istniejące wskazano: usuwanie martwych i umierających drzew w wyniku czego, w siedlisku jest zbyt mała ilość martwego drewna wielkowiekowego, co negatywnie wpływa na bioróżnorodność, zwłaszcza owadów saproksylicznych i grzybów. Na stanowisku Rajecznicza 1 jest pomiędzy 3 i 5 szt. martwego drewna wielkowiekowego, leżącego lub stojącego >3 m długości i >50 cm grubości, na stanowisku Rajecznicza 3 takiego drewna praktycznie nie ma. Kolejne zagrożenie stanowią problematyczne gatunki rodzime, w tym obecne w obszarze pokrzywa zwyczajna (*Urtica dioica*), a miejscami także turzycza drżączkowata (*Carex brizoides*) wypierają gatunki typowe dla siedliska i przeważają nad składem ilościowym innych gatunków w siedlisku.

Jako zagrożenia potencjalne uznano: negatywne przekształcenie struktury wiekowej, pionowej i przestrzennej drzewostanów, które wynika z wycinki starszych drzew oraz z przerzedzania warstwy drzew. W rezultacie może to przyczynić się do przekształcania innych warstw lasu w siedlisku znajdującym się poza rezerwatem przyrody „Kępina”. Ponadto potencjalnie negatywny wpływ na siedlisko przyrodnicze 91E0 mają zmiany warunków wodnych następujące na skutek melioracji rolnych sąsiadujących z lasem. Również wśród zagrożeń potencjalnych zidentyfikowano ewentualną zabudowę w bezpośrednim sąsiedztwie granicy obszaru Natura 2000, która może wpływać m.in. na zmianę stosunków wodnych obszaru, utratę łączności z terenami przyległymi, zanik spójności sieci Natura 2000 z innymi obszarami oraz może powodować nadmierną penetrację i synantropizację siedliska w obszarze. Zagrożenia potencjalne dotyczą również terenów położonych poza granicami obszaru Natura 2000 Źródła Rajeczniczy. Pomimo tego, iż Plan Zadań Ochronnych ustanawiany jest w drodze aktu prawa miejscowego (przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska), który jest źródłem powszechnie obowiązującego prawa na obszarze działania organu ustanawiającego go i obowiązuje w granicach danego obszaru Natura 2000 - określonym w akcie normatywnym, nie ma przeciwwskazań, aby w tym akcie nie wymieniać okoliczności będących istniejącymi bądź potencjalnymi zagrożeniami dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony obszaru mających swoje źródło lub

dotyczących terenu graniczącego z obszarem Natura 2000. Przedmiotowe regulacje nie rodzą bezpośrednio obowiązków dla osób fizycznych oraz prawnych, lecz mają jedynie charakter wskazań dla organów ochrony środowiska, które przybierają postać norm wiążących w toku stosowania tych przepisów np. w procedurze uzgadniania planów zagospodarowania przestrzennego. Aby zachować zgodność z Dyrektywą siedliskową, środki ochronne, które powinny zostać podjęte poza granicami danego obszaru Natura 2000 muszą znaleźć odzwierciedlenie w procesie stosowania innych przepisów prawa krajowego np. w zakresie planowania przestrzennego czy też realizacji danych inwestycji, w których to uczestniczą właściwe organy ochrony środowiska oraz organy ochrony przyrody. W odpowiedzi na zagrożenia potencjalne nie formułuje się zadań ochronnych.

- dla warzuchy polskiej (*Cochlearia polonica*) *2109 jako zagrożenie istniejące wskazano konkurencję o światło i przestrzeń między warzuchą, a wysokimi konkurencyjnymi bylinami oraz otaczającym drzewostanem. Konkurencja taka skutkuje dużym ocienieniem stanowiska gatunku. Zagrożeniem potencjalnym są szkody wyrządzane przez roślinożerców (w tym zwierzynę łowną) tj. buchtowiska dzików i zgryzienia dokonane przez jeleniowate.

Zagrożeniom przyporządkowano kody i opisy z Listy referencyjnej zagrożeń, presji i działań stanowiącej załącznik nr 5 obowiązującej Instrukcji wypełniania Standardowego Formularza Danych obszaru Natura 2000.

2. Cele działań ochronnych:

- dla siedliska *91E0 łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródliskowe) określono mając na względzie potrzebę utrzymania siedliska w obszarze w stanie niepogorszonym tj. na poziomie niezadowolającym (U1). Jako cel wskazano również poprawę lub niepogorszenie wskaźników „martwe drewno leżące lub stojące >3 m długości i >50 cm grubości” (należy dążyć do tego, by drewna takiego było min. 5 szt./ha) oraz „wiek drzewostanu” (należy dążyć do tego, by udział objętość. drzew starszych niż 100 lat był >20%). Dodatkowo dla stanowiska Rajecznicza 3 wskazano na poprawę ocen wskaźników „gatunki dominujące”, „ekspansywne gatunki rodzime (apofity) w runie” oraz „struktura pionowa roślinności” poprzez ochronę zachowawczą siedliska na stanowisku.
- dla warzuchy polskiej (*Cochlearia polonica*) *2109 za cel postawiono utrzymanie populacji gatunku w obszarze w stanie niepogorszonym tj. na poziomie minimum U1 oraz wskazano na potrzebę poprawy wskaźnika „Gatunki ekspansywne - konkurencyjne” poprzez zmniejszenie ich udziału do pokrycia poniżej 50%.

Cele działań ochronnych mają bezpośrednie odzwierciedlenie w działaniach określonych w zał. 5 do zarządzenia.

3. Działania ochronne:

- dla siedliska *91E0 łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródliskowe) zostały sformułowane z uwzględnieniem osiągnięcia założonych celów. Jako działanie dotyczące ochrony czynnej siedliska przyrodniczego, dla części stanowisk Rajecznicza 1, Rajecznicza 2 znajdujących się w granicach rezerwatu Kępina, ustalono ochronę zachowawczą siedliska na terenie rezerwatu przyrody zgodnie z Zarządzeniem nr 30/2014 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Katowicach z dnia 4 września 2014r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Kępina”. W odniesieniu do części stanowisk: Rajecznicza 1, Rajecznicza 2, Rajecznicza 3 znajdujących się poza rezerwatem Kępina wskazano na potrzebę modyfikacji metod gospodarowania gatunkami drzew właściwych dla siedliska przyrodniczego 91E0. Biorąc pod uwagę osiągnięcie założonego celu tj. dążenie do poprawy wskaźników dotyczących martwego drewna i wieku drzewostanu wskazano na konieczność pozostawiania gatunków drzew właściwych dla siedliska przyrodniczego 91E0, tak by dążyć do udziału objętościowego drzew starszych niż 100 lat >20%, pozostawiania martwych drzew i części drzew leżących i stojących od 7 cm grubości w cieńszym końcu, tak by dążyć do wartości 20m³/ha oraz pozostawiania grubych kłód i stojących pni >3 m długości/wysokości i >50 cm

grubości, mierzonej w pierśnicy martwych drzew stojących, a w przypadku kłód leżących – w pierśnicy, jeśli można ją określić, lub w grubszym końcu kłody, tak by dążyć do uzyskania wartości >5 szt./ha. Jako obszar wdrażania ww. działań wskazano części stanowisk Rajecznic 1, Rajecznic 2 znajdujące się w granicach rezerwatu Kępina w obrębie: pododdziałów: 263 b; 269 g, f, h; 270 a, b, c, d; 276 a, b, c; 277 a, c, f, g; 282 d; 283 b, c, g; 284 b nadleśnictwo Koniecpol obręb Szczekociny oraz znajdujące się poza rezerwatem Kępina części stanowisk: Rajecznic 1, Rajecznic 2, Rajecznic 3 w obrębie: pododdziałów: 262 d, f, i, j, h; 269 a, b, c; 276 g; 282 a, b, c; 283 a, f, i, j nadleśnictwo Koniecpol obręb Szczekociny oraz fragmenty działek ewidencyjnych nr: 125, 126, 127, 174, 175, 176, 177, 178/1, 178/2, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188 obręb Ołudza. Jednocześnie należy zaznaczyć, że ww. działania dotyczą wyłącznie zasięgu występowania siedliska *91E0 i odnoszą się do obszaru zajętego przez siedlisko. W takim przypadku może wystąpić sytuacja, że pododdział lub działka tylko w niewielkim fragmencie zajęta jest przez część płatu siedliska. Należy zatem działanie ochronne odnosić tylko do tej części płatu siedliska, a pozostała część działki lub pododdziału pozostaje w dotychczasowym lub innym użytkowaniu. W odniesieniu do siedliska leśnego łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródłiskowe) zaplanowano monitoring realizacji działań ochronnych poprzez prowadzenie oględzin terenu objętego zabiegami, w tym obserwacje przemiany siedliska wynikające z realizacji działań ochronnych. Jako działanie dotyczące monitoringu stanu przedmiotów ochrony zaproponowano prowadzenie monitoringu w obrębie wyznaczonych powierzchni badawczych (transekty), przez okres obowiązywania planu zadań ochronnych, w celu zaobserwowania zmian w fizjonomii ww. siedliska i identyfikacji zachodzących w nim tendencji. Zasady prowadzenia monitoringu dla siedliska *91E0 oparto na metodyce opracowanej przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Przewidziano, że ostateczny wybór miejsc lokalizacji zdjęć fitosocjologicznych będzie poprzedzony przeglądem terenowym w roku wykonywania prac w celu wytypowania powierzchni najlepiej reprezentujących stan zachowania siedliska w obszarze, uwzględniających jego lokalne zróżnicowanie, ilustrujące przemiany jakim ono podlega.

Nie stwierdzono potrzeby uzupełnienia stanu wiedzy o przedmiotach ochrony i uwarunkowaniach ich ochrony.

- dla warzuchy polskiej (*Cochlearia polonica*) *2109 biorąc pod uwagę osiągnięcie założonego celu tj. utrzymania populacji gatunku w obszarze w stanie nie pogorszym (na poziomie minimum niezadowolającym U1) oraz zagrożenia związane z konkurencją o światło i przestrzeń między warzuchą, a wysokimi bylinami i otaczającym drzewostanem zaplanowano usuwanie wysokich bylin na fragmentach misy źródłiskowej, wycinkę części drzew na obrzeżach źródłiska, usuwanie materii organicznej uzyskanej w wyniku realizacji ww. prac poza teren źródłiska. Częstotliwość wykonywania tychże działań będzie zależna od stanu i stopnia ocienienia stanowiska gatunku. W odniesieniu do warzuchy polskiej zaplanowano monitoring realizacji działań ochronnych poprzez prowadzenie oględzin terenu objętego zabiegami, w tym obserwacje zmian zachodzących na stanowisku gatunku wynikające z realizacji działań ochronnych. Dla warzuchy polskiej zaplanowano monitoring przyrodniczy stanu ochrony, w celu zaobserwowania zmian w zakresie wskaźników populacji i siedliska. Zasady prowadzenia monitoringu dla gatunku *2109 oparto na metodyce opracowanej przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Wskazano pododdziały leśne i działkę ewidencyjną, w obrębie których występuje stanowisk o gatunku.

Nie stwierdzono potrzeby uzupełnienia stanu wiedzy o przedmiotach ochrony i uwarunkowaniach ich ochrony.

W wyniku przeprowadzonej analizy dostępnych dokumentów planistycznych w tym, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, planu zagospodarowania przestrzennego województwa

śląskiego, wskazano na potrzebę zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego przyjętego uchwałą nr 224/XXXV/2001 Rady Miasta i Gminy Szczekociny z dnia 20 września 2001r. oraz Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego przyjęte uchwałą nr 20/III/2002 Rady Gminy w Irządzach z dnia 30 grudnia 2002r. w kontekście wpływu realizacji jego ustaleń na siedliska i gatunki podlegające ochronie sformułowano zalecenia/postulaty dotyczące zmiany studium. Wskazanie do zmiany dotyczy potrzeby wrysowania granicy obszaru Natura 2000 Źródła Rajeczniczy PLH240033 w rysunek studium. Jednocześnie zmiana ta nie skutkuje koniecznością nowelizacji aktu prawa miejscowego, tj. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Wskazanie to należy uwzględnić w przypadku aktualizacji lub zmiany ww. dokumentów.

W wyniku prac nad planem zadań ochronnych dla przedmiotowego obszaru stwierdzono, że nie jest konieczne sporządzenie Planu Ochrony dla obszaru Natura 2000 Źródła Rajeczniczy PLH240033 ponieważ plan zadań ochronnych jest wystarczającym narzędziem do zapewnienia ochrony przedmiotom ochrony w obszarze z uwagi na zaplanowane działania ochronne oraz zakres wskazanego monitoringu.

Przebieg granic ostoi Źródła Rajeczniczy PLH240033 przedstawiono na załączniku mapowym oraz opisano w oparciu o 122 punkty węzłowe, dla których podano długość i szerokość geograficzną w układzie współrzędnych płaskich prostokątnych PL-1992 (zał. 1 i 2 do Zarządzenia).

Wyniki przeprowadzonych konsultacji:

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Katowicach zapewniła możliwość aktywnego udziału wszystkich zainteresowanych w trakcie całego procesu wypracowywania ustaleń planu zadań ochronnych – do prac nad planem zostali zaproszeni przedstawiciele gminy, starostwa, rolników, leśników, gospodarujących wodami, Polskiego Związku Łowieckiego, a także naukowcy i przedstawiciele Regionalnej Rady Ochrony Przyrody. Przygotowując projekt zarządzenia wzięto także pod uwagę wnioski i uwagi zgłoszone przez ww. zainteresowanych.

Mając na względzie art. 28 ust. 4 ustawy o ochronie przyrody (Dz. U. z 2016 r. poz. 2134 z późn. zm.) Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Katowicach zapewnił możliwość udziału społeczeństwa w opracowaniu dokumentu na zasadach określonych w ustawie z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2017 r. poz. 1405).

Fakt przystąpienia do sporządzenia planu zadań ochronnych dla obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty Źródła Rajeczniczy PLH240033 podano do publicznej wiadomości poprzez zamieszczenie ogłoszenia na stronie internetowej i tablicy ogłoszeń Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Katowicach, a także poinformowanie właściwych terenowo jednostek samorządowych, jednostek administracji Lasów Państwowych, Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej oraz pozostałych zidentyfikowanych zainteresowanych.

Informację o sporządzeniu projektu przedmiotowego zarządzenia podano do publicznej wiadomości, poprzez obwieszczenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Katowicach z 10 listopada 2017r. W obwieszczeniu poinformowano o możliwości i sposobie zgłaszania uwag, podając, że winny być one wnoszone do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w terminie 21 dni.

Obwieszczenie to zamieszczono na stronie internetowej i tablicy ogłoszeń Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Katowicach, a także przekazano do właściwych miejscowo Urzędu Gminy w Irządzach oraz Urzędu Miasta i Gminy w Szczekocinach.

W wyznaczonym terminie nie wpłynęły żadne uwagi do projektu zarządzenia.

W związku z art. 59 ust. 2 ustawy z 23 stycznia 2009r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2015 r. poz. 525) przedmiotowy plan zadań ochronnych, jako akt prawa miejscowego został uzgodniony przez Wojewodę Śląskiego pismem z 31 stycznia 2018r. Nr: IFIII.710.3.2018.